

Ceylan-Szakács Mirjam¹

Új-Zéland és az AUKUS: egy új védelmi együttműködési dimenzió felé?

New Zealand and AUKUS: Towards a New Dimension of Defence Cooperation?

Absztrakt

Az AUKUS egy 2021-ben létrejött háromoldalú védelmi megállapodás Ausztrália, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok között, amely új szintre emeli a stratégiai együttműködést az indiai-csendes-óceáni térségben. A megállapodás két pilléren nyugszik: az első az ausztrál nukleáris meghajtású tengeralattjárók beszerzésére, míg a második a közös képességfejlesztésre fókuszál. Ez utóbbi keretében a három ország olyan, a jövő fegyverkezési versenyét meghatározó területeken dolgozik együtt, mint a mesterséges intelligencia, a kvantumtechnológia vagy a hiperszonikus rendszerek. A tanulmány Új-Zéland esetleges csatlakozását vizsgálja az AUKUS második pilléréhez, a kormányzati narratívák és a stratégiai dokumentumok alapján.

Kulcsszavak: Ausztrália, Új-Zéland, nukleáris politika, képességfejlesztés

Abstract

AUKUS is a trilateral defence agreement established in 2021 between Australia, the United Kingdom, and the United States, which elevates strategic cooperation in the Indo-Pacific region to a new level. The agreement rests on two pillars: the first focuses on the acquisition of nuclear-powered submarines by Australia, while the second emphasises joint capability development. Within this framework, the three countries collaborate on areas that are expected to shape the future of the arms race, such as artificial intelligence, quantum technology, and hypersonic systems. This study

¹ Doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, e-mail: mirjamszakacs@gmail.com

examines New Zealand's potential accession to the second pillar of AUKUS, based on government narratives and key strategic documents.

Keywords: Australia, New Zealand, nuclear policy, capability development

Bevezetés

Az AUKUS² Ausztrália, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok között létrejött háromoldalú védelmi megállapodás, amelyet 2021. szeptember 15-én jelentettek be a felek. A megállapodás célja az ausztrál haderő modernizálása egyedi fejlesztésű nukleáris meghajtású tengeralattjárókkal (SSN AUKUS). Az AUKUS azonban nem csupán a nukleáris elrettentésre koncentrál, hiszen az együttműködés kiterjed a teljes tengeralattjáró-tervezési és -beszerzési folyamatra, a védelmi ipari bázisok összehangolására, valamint a diszruptív technológiák – például mesterséges intelligencia, kvantumtechnológia vagy hiperszonikus rendszerek – közös fejlesztésére is. A megállapodás ennek megfelelően két pillérre épül: az első (AUKUS Pillar I.) a tengeralattjáró-programra összpontosít, míg a második (AUKUS Pillar II.) a fejlett technológiai és védelmi együttműködést helyezi a középpontba. A második pillér keretében a három ország jelenleg közösen dolgozik a kiberképességek, a mesterséges intelligencia, a kvantumtechnológiák, a hiperszonikus fegyverrendszerek, az elektronikus hadviselés, az innováció és az információmegosztás fejlesztésén. A cél a következő generációs fegyverkezési versenyben való fölény megszerzése, amelyet az új autonóm fegyverplatformok, az elektronikus hadviselési rendszerek és a hiperszonikus rakéták alakítanak.³ Az AUKUS mindkét pillére szorosan illeszkedik az aláíró államok átfogó indiai-csendes-óceáni stratégiájához, valamint a Kínával folytatott stratégiai versengéshez. A politikai és gazdasági kapcsolatok erősítése mellett a felek az indiai-csendes-óceáni térségben összehangolt – ha nem is közvetlen – erőkitűréssel igyekeznek ellensúlyozni Kína növekvő befolyását. Az AUKUS egyik sajátossága, hogy a második, úgynevezett „képeségfejlesztési” pillér nyitott más, hasonló értékeket valló (*like-minded*) országok számára is. Ennek keretében több partnerország – köztük Dél-Korea, Kanada, Japán és Új-Zéland – esetleges csatlakozása is napirendre került.⁴ Japán már hivatalosan is jelezte részvételi szándékát projektalapú együttműködés formájában. A tanulmány aktualitását és jelentőségét tovább növeli, hogy Új-Zéland szintén vizsgálja az AUKUS második pilléréhez való csatlakozás lehetőségét. A 2023-as év meghatározó volt az új-zélandi biztonság- és védelempolitika szempontjából, hiszen a választások mellett a teljes biztonsági architektúra felülvizsgálata is lezajlott. Ezért elengedhetetlen e stratégiai dokumentumok ismertetése, valamint védelempolitikai tartalmuk és főbb stratégiai irányaik bemutatása. Emellett rendelkezésre állnak az új-zélandi kormány által kiadott félig nyilvános dokumentumok, amelyek alapján öt fő narratíva határozható meg a csatlakozás kapcsán. Ezekre az ismeretekre támaszkodva a tanulmány kísérletet tesz az AUKUS-hoz való csatlakozásról szóló diskurzus feltérképezésére.

² Az AUKUS mozaikszó a szerződő országok megnevezésének angol kezdőbetűiből áll össze: Ausztrália (A), Egyesült Királyság (UK), Egyesült Államok (US).

³ DE JONG 2024.

⁴ REGAN 2025.

Mivel az új-zélandi és ausztrál kutatói közösség folyamatosan foglalkozik a témával, ezért a tanulmány egyben egy nemzetközi szakirodalmi áttekintés is. Az 1982. évi információs törvény (OIA) nyilvános hozzáférési jogot biztosít a közvélemény számára a kormányzati szervek birtokában lévő nyílt információkhoz. Az új-zélandi minisztériumok által közzétett közlemények és dokumentumok kulcsszerepet játszanak a kormányzati döntéshozatal átláthatóságának biztosításában. Az AUKUS második pilléréhez való csatlakozással kapcsolatos hivatalos dokumentumokat vizsgálom, különös tekintettel a kormányzati narratívákra és az elfogadott stratégiákra. Emellett – ahol releváns – kitérek a nemzetközi szakirodalmi vonatkozásokra is. Az új-zélandi Védelmi Minisztérium 2021 és 2024 között összesen hét szakpolitikai dokumentumot (*policy brief*) tett közzé az AUKUS-megállapodással kapcsolatban.⁵ Emellett 2024. augusztus 2-án az új-zélandi Külügyminisztérium is nyilvánosságra hozott egy 70 oldalas úgynevezett *proactive papert*.⁶ Ezek mind félig nyilvános (*classified*), félig nem nyilvános (*restricted*) dokumentumok, amelyek a megállapodást vizsgálják különböző nézőpontokból.⁷ Annak ellenére, hogy nem minden dokumentum tartalmaz pontos dátummegjelölést, kirajzolódik egy lineáris idővonal az AUKUS-megállapodás gyakorlati előrehaladásáról és Új-Zéland egyre aktívabb diskurzuselemeiről. A több mint 100 oldalnyi nyilvánosságra hozott dokumentum alapján az AUKUS körüli politikai diskurzus négy fő narratíva mentén kategorizálható.

Új-Zéland stratégiai érdekei

Az első és legfontosabb kormányzati narratívaelem, hogy az AUKUS létrehozása illeszkedik Új-Zéland stratégiai jövőképéhez, és összhangban van nemzeti érdekeivel és stratégiai politikai irányelveivel. A 2023-as Védelmi Stratégia (*Defence Policy and Strategy Statement*) megállapítása szerint Új-Zéland egy évtizedeken át tartó, kihívásokkal teli stratégiai környezettel szembesül a növekvő biztonsági fenyegetések következtében. Az új-zélandi külügyminisztérium értékelése szerint „a stratégiai kilátásaink egyre inkább egy kevésbé nyitott, kevésbé virágzó és kevésbé biztonságos világ felé mutatnak”.⁸ Az AUKUS létrehozása után közvetlenül Jacinda Ardern korábbi miniszterelnök azt mondta: „Nem kerestek meg minket, és nem is vártam volna el, hogy megkeressenek”.⁹ Azonban a kormányzati narratíva egyre proaktívabbá vált az AUKUS-ról szóló diskurzusban. 2023 áprilisában elindult a kétoldalú párbeszéd az AUKUS-partnerekkel arról, hogy a második pillér milyen lehetőségeket kínálhat, vagy mit jelenthet Új-Zéland számára, egyelőre kötelezettségvállalás nélkül. Antony Blinken amerikai külügyminiszter 2023-ban a júliusi wellingtoni látogatása során kijelentette, hogy Új-Zéland számára az ajtó „teljesen nyitva áll” az AUKUS-hoz való csatlakozáshoz. Ez év szeptemberében az új-zélandi tisztviselők Washingtonban találkoztak Kurt Campbell-lel, az Egyesült Államok Nemzetbiztonsági Tanácsának

⁵ A pontos dátumok eltérőek lehetnek, mert nem mindegyik dokumentumon van pontos dátumjelölés (a szerk.).

⁶ AUKUS: *Proactive Release* 2024.

⁷ AUKUS: *Managing New Zealand's Strategic Interests* 2024.

⁸ AUKUS: *Proactive Release* 2024.

⁹ Guardian Australia 2021.

indo-csendes-óceáni koordinátorával, hogy megvitassák a második pillérhez való esetleges csatlakozás lehetőségeit. 2023 végén megválasztották a hatodik nemzeti kormányt, a miniszterelnöki posztot Christopher Luxon vette át, a külügyminiszter pedig továbbra is Winston Peters maradt. Az Air University elemzése szerint az új kormány lényegesen nehezebb geostratégiai környezetet örökölt, mint Jacinda Ardern korábbi miniszterelnök 2017-ben. Új-Zéland pesszimistábbá vált az indo-csendes-óceáni térségben kialakuló geopolitikai helyzettel kapcsolatban, és egyre inkább az Egyesült Államok felé fordult a biztonsági együttműködés érdekében, amely tendencia Jacinda Ardern kormányzásának második ciklusában kezdődött.¹⁰ 2023-ban az új-zélandi stratégiaalkotás az aranykorát éli, hiszen a változó biztonságpolitikai helyzetre vonatkozóan öt különböző stratégiai dokumentum látott napvilágot. Ez az aktív stratégiaalkotás összhangban van a kormány azon céljával, hogy elősegítse a nemzetbiztonságról szóló nyilvános diskurzust. A Külgazdasági és Külügyminisztérium 2023 júliusában kiadott egy úgynevezett Stratégiai Külpolitikai Értékelést (Strategic Foreign Policy Assessment) *Navigating a Shifting World* címmel, amelynek célja, hogy fontos stratégiai változásokat azonosítson Új-Zéland globális kontextusában 2035-ig. A dokumentum fő üzenete, hogy az ország külpolitikájának alakításában három jelentős nemzetközi változásra kell reagálnia. A nemzetközi rend egyre inkább multipolárrissá válik, ahol a szabályok megkérdőjeleződnek, a gazdasági kapcsolatok újraértékelődnek, valamint a fokozódó katonai versengés hatására a biztonság- és védelempolitikai szempontok előtérbe kerülését okozzák. A gazdasági tevékenységekben egyre inkább a reziliencia építése és a sürgető társadalmi és fenntarthatósági kérdések kezelése kerülnek előtérbe. Ezek a változások jelentős hatással vannak Új-Zéland külpolitikai érdekeire, és szükségessé teszik a külpolitikai prioritások és stratégiák újragondolását a következő évtizedben.¹¹ 2023 augusztusában Andrew Little védelmi miniszter bemutatta az új-zélandi kormány Védelmi Stratégiáját (*Defence Policy and Strategy Statement*). A nyitóbeszédét azzal kezdte, hogy „nem élünk kedvező stratégiai környezetben”. Kiemelte, hogy a hazai és nemzetközi biztonsági környezet változásai miatt Új-Zélandnak is változnia kell, amihez gyors válaszadásra, stratégiákra és képességekre van szüksége.¹² Ezzel párhuzamosan elkészült a 2023-as *Future Force Design Principles 2023* című dokumentum is, amely meghatározza az Új-Zélandi Védelmi Erők (New Zealand Defence Force, NZDF) fejlesztésének irányelveit a következő 15 évre. Ez a dokumentum a 2023-as Védelmi Stratégiában leírt stratégiai megközelítésre épül, és célja, hogy biztosítsa a védelmi képességek összhangját a változó biztonsági környezettel. Végül pedig elkészült az ország első Nemzetbiztonsági Stratégiája (*National Security Strategy 2023–2028*), amely figyelembe veszi a Christchurchben történt Maszjidain elleni támadások tanulságait. Itt fontos megjegyezni, hogy a terrortámadások után Új-Zéland elkészítette a terrorizmus elleni stratégiáját (*New Zealand's Countering Terrorism and Violent Extremism Strategy*), amely főbb elemei, mint a megelőzés, felkészülés és válaszadás, megjelennek a Nemzetbiztonsági Stratégiában is.¹³ A dokumentumok Kínát nem nevezték meg közvetlen fenyegetésként, de elismerik, hogy Kína

¹⁰ SMITH ROSS 2024.

¹¹ *Navigating a Shifting World* 2023.

¹² LEE-FRAMPTON 2023.

¹³ *New Zealand's Countering Terrorism and Violent Extremism Strategy* 2021.

egyre inkább kihívást jelent a nemzetközi szabályokra és normákra, különösen a csendes-óceáni térségben. A dokumentumok alapvetően a 2021-es Védelmi Értékelésre (*Defence Assessment 2021*) épülnek, amelynek mottója, hogy a viharos tengeren is lehet hajózni. A Védelmi Értékelés szerint a stratégiai verseny és a klímaváltozás lesz a legnagyobb hatással Új-Zéland biztonságára.¹⁴ A 2023-as év igazán dinamikus év az új-zélandi biztonság- és védelempolitikában, hiszen a főbb stratégiai dokumentumok mellett megjelent az első, nyilvános hírszerzési dokumentum is, *New Zealand's Security Threat Environment 2023 – An assessment by the New Zealand Security Intelligence Service* címmel. A dokumentum újszerűségét jelzi, hogy korábban az ehhez hasonló anyagok csak a biztonsági átvilágításon átment kormányzati tagok számára voltak elérhetők. Azonban ahogy a dokumentum is kiemeli, a cél az új-zélandi közvélemény, cégek és közösségek informálása és segítése a döntéshozási folyamatokban.¹⁵ Mivel a cél az éves megjelenés, így a Hírszerző Ügynökség (New Zealand Security and Intelligence Service) 2024-ben is közzétette a fenyegetettségélemzést. A dokumentumok eltérő hangsúllyal, de négy főbb fenyegetést azonosítanak. Ezek a következők: külföldi beavatkozás, terrorizmus és szélsőségesesség, kiberbiztonsági fenyegetések és nemzetközi bűnözés. A tanulmány szempontjából pedig fontos, hogy mindkét dokumentum elemzi az indiai-csendes-óceáni térség növekvő stratégiai versenyét. Itt megnevezi a Kína és Új-Zéland, valamint az ország hagyományos biztonsági partnerei között zajló stratégiai versenyt. Továbbá kiemeli, hogy a térségben több hatalmi és befolyási központ van, mint India vagy Délkelet-Ázsia országai, amelyekkel Új-Zéland is egyre erősíti kapcsolatait.¹⁶ Összességében elmondható, hogy a kormányzati narratíva összhangban van a megjelent stratégiai dokumentumokkal. Annak ellenére, hogy Új-Zéland nukleárismentes politikát folytat, nem bírálta és kritizálta kormányzati oldalról az AUKUS első pillérét, azaz az ausztrál nukleáris meghajtású tengeralattjáró beszerzést (ennek okairól a nukleáris politika mint narratíva részben írok bővebben). Éppen ellenkezőleg, jól érti az AUKUS mögött húzódó stratégiai indokokat, és a romló biztonsági helyzetről alkotott értékelése összhangban van kulcsfontosságú partnereinek meg látásaival.

AUKUS-államokkal való kapcsolat és a független külpolitika kérdése

A fenti gondolatsort folytatva, a második narratíva az AUKUS-nemzetek és Új-Zéland stratégiai partnersége. Az új-zélandi Védelmi Minisztérium honlapján megjelent AUKUS-dokumentumok gyakran használják azt a narratívát, hogy Új-Zéland üdvözl minden olyan biztonsági struktúrát, amely hozzájárul a regionális biztonsághoz és stabilitáshoz. Ahogy a fentiekben már szó volt róla, Új-Zéland nagyon szoros kapcsolatot ápol Ausztráliával, az Egyesült Államokkal és az Egyesült Királysággal, beleértve a biztonsági és védelmi együttműködést is, ezért a stratégiai partnereinek fokozott térségbeli szerepvállalása a jelenlegi stratégiai kihívások közepette fontos Új-Zéland számára. Új-Zéland, Ausztrália és az Egyesült Államok kapcsolatát és viszonyrendszerét

¹⁴ *Defence Policy Review 2023.*

¹⁵ *New Zealand's Security Threat Environment – An Assessment by the New Zealand Security Intelligence Service 2023.*

¹⁶ *New Zealand's Security Threat Environment – An Assessment by the New Zealand Security Intelligence Service 2023.*

elkerülhetetlen az ANZUS-szövetség említése nélkül elemezni. Az ANZUS-szerződést 1951. szeptember 1-jén San Franciscóban írta alá a három ország, azért, hogy a hidegháború időszakában *kollektív védelmet*¹⁷ biztosítsanak egymás számára.¹⁸ Azonban az 1984-ben hatalomra kerülő David Lange vezette új-zélandi munkáspárti kormány nukleárismentes övezetté nyilvánította az országot, megtiltva, hogy nukleáris meghajtású vagy nukleáris fegyverzetet szállító hajók kikössenek új-zélandi vizeken, így Új-Zéland *de facto* kilépett a szövetségből. Új-Zéland kapcsolatai az átfogó Five Eyes (Öt Szem) partnerség részét képezik. A Five Eyes egy hírszerzési együttműködés az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Kanada, Ausztrália és Új-Zéland között, amelynek célja a globális hírszerzési információk megosztása, különösen a jelhírszerzés (*signals intelligence*, SIGINT) területén.¹⁹ A Five Eyes partnerségben az öt nemzet együttműködik a Five Eyes Technical Cooperation Program (TTCP) keretén belül, amelyben az Új-Zélandi Védelmi Erők (NZDF) Védelmi Tudományos és Technológiai osztálya részt vesz. A TTCP fontos szerepet játszik a védelmi technológiai együttműködésben, elősegítve a közös fejlesztéseket és a technológiai interoperabilitást. Mivel Új-Zéland szoros és jó kapcsolatot ápol az AUKUS-államokkal, a kormányzati narratívák gyakran hangsúlyozzák ezt a tényezőt. Ugyanakkor a kritikus hangok a független külpolitika kérdését emelik ki, amely az ANZUS-ból való kiválás óta meghatározó eleme Új-Zéland külpolitikai identitásának. Érdekes fordulat, hogy Új-Zéland korábbi miniszterelnöke, Helen Clark és az akkori ellenzéki párt vezetője, Don Brash most egy oldalon állnak, ha az AUKUS-ról van szó.²⁰ 2024 februárjában a *New Zealand Herald*-ban megjelent közös véleménycikkükben így fogalmaznak: „a közelmúltig úgy tűnt, hogy az Egyesült Államokkal való barátságunk teljesen összhangban van Kínával ápolt kapcsolatunkkal.” Érvelésük főleg arra épül, hogy Új-Zéland eltávolodott a régóta fennálló független külpolitikájától, amelynek alapját az ANZUS-ból való kiválás és a nukleárismentes politika (*nuclear-free policy*) adja. A független külpolitika feladása mellett pedig hangsúlyozzák, hogy Új-Zéland az Egyesült Államok „Kína-feltartóztatási politikája” (*containment*) érdekében teszi mindezt.²¹ Nicholas Khoo, az Otago Egyetem professzora szerint

„... minden bizonnyal vannak kérdések, amelyeket meg kell válaszolni az AUKUS második pillérrel kapcsolatos döntés meghozatala előtt – nem utolsósorban, hogy valóban megengedhetjük-e magunknak a tagságot, és van-e hazai támogatás a választók részéről. Azonban az AUKUS által jelentett veszély a független külpolitikára nézve nem tartozik ezek közé.”²²

¹⁷ A NATO-val ellentétben az ANZUS-partnerek nem mozdultak el a formális katonai integráció felé, nem hoztak létre egy állandó, egységes parancsnoksági struktúrát és főtitkári pozíciót, továbbá nem rendelkeznek közös katonai stratégiával és készenléti tervekkel.

¹⁸ SZAKÁCS 2020.

¹⁹ New Zealand, Australia's Defense Ally, Considers Role in AUKUS Partnership 2024.

²⁰ Helen Clark Új-Zéland miniszterelnöke 1999 és 2008 között, majd 2009 és 2017 között az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programjának vezetője volt. Don Brash 1988 és 2002 között az Új-Zélandi Reserve Bank kormányzója, 2003 és 2006 között pedig az ellenzék vezetője volt.

²¹ CLARK–BRASH 2024.

²² KHOO 2024a.

Amellett érvel, hogy a független külpolitika értelmezésében Új-Zéland képes döntéseket hozni a nemzeti érdekei alapján. Ebben a kontextusban probléma az érdekértelmezés kérdése az AUKUS ellenzőinek Új-Zéland külpolitikájáról alkotott felfogásában.²³ Emellett rámutat arra is, hogy kevés szövetség létezik ma a világon, amely olyan szoros, mint az ANZAC- (Australian and New Zealand Army Corps – az ausztrál és az új-zélandi haderő közötti) szövetség. Így szerinte a tagság proaktív biztonságpolitikai megközelítés lenne Új-Zéland részéről, hogy egy „újraindított ANZAC-szövetség révén alakítsa a regionális környezetet”.²⁴ A tanulmányában végül egy meglehetősen elgondolkodtató kérdést tesz fel: „...tekintettel Új-Zéland tartós költségvetési kihívásaira, hogyan növelné a biztonságot, ha lemondana az AUKUS második pillérében szereplő technológiai fejlesztésekről?”²⁵

Képességfejlesztési vonatkozások

A harmadik szempont, amely tartalmában is a legjelentősebb, az maga az AUKUS második pillére által kínált képességfejlesztési lehetőségek. Bár az AUKUS első pillére nem felel meg Új-Zéland alapelveinek, a második pillér – amely nem foglal magában nukleáris komponenseket – *potenciálisan összeegyeztethető az ország védelmi prioritásaival*. A második pillér nemcsak jelentős védelmikapesség-fejlesztési lehetőségeket tartogat, hanem a legfejlettebb katonai technológiákhoz való hozzáférés által közvetlenül támogatja az Új-Zélandi Védelmi Erők (NZDF) képességigényeit.²⁶ Ezen felül a második pillér lehetőséget teremthet az új-zélandi védelmi ipari és a kapcsolódó technológiai vállalatok számára a nemzetközi együttműködések területén. A korábban említett *Future Force Design Principles* című dokumentum meghatározza az Új-Zélandi Védelmi Erők jövőbeni fejlesztési irányait. A dokumentum nyolc alapelvét úgy határozták meg, hogy rugalmasan skálázhatók legyenek az alacsony, közepes és magas szintek között. Ezáltal könnyen mozgathatók, és elhelyezésük külön politikai döntés kérdése. Természetesen az alapelvek szoros összefüggésben állnak egymással, és együttes alkalmazásuk elengedhetetlen ahhoz, hogy egységes és hatékony erőt alkossanak a 2023-as Védelmi Nyilatkozatban felvázolt jövőbeli kihívások kezelésére. A nemzetközi szakirodalomban és elemzésekben eddig kevesebb figyelem irányult az AUKUS második pillérének gazdasági vonatkozásaira, valamint annak teljes védelmi és hadiiparára, illetve a kutatás-fejlesztésre gyakorolt lehetséges hatásaira. Cathy Downes *Advantages, Opportunities and Benefits of AUKUS Pillar 2 for New Zealand* című tanulmánya a csatlakozás előnyeit és lehetőségeit tárgyalja. Kiemeli, hogy Új-Zéland részvétele a második pillérben növelheti védelmi képességeit, elősegítheti a technológiai innovációt és erősítheti a szövetségesekkel való együttműködést. A tanulmány egyik kulcs gondolata, hogy az AUKUS-ról szóló jelenlegi diskurzus nagy része az AUKUS első pillérének tartalmára és céljaira összpontosít, azonban előfordulhat, hogy a tengeralttjáró-megállapodás stratégiai jelentősége

²³ KHO 2024b.

²⁴ KHO 2024a.

²⁵ KHO 2024a.

²⁶ AUKUS Pillar II update and Next Steps 2025.

kisebb lesz, mint a második pilléré. A fentiek tükrében ez meglehetősen vitatható kijelentés, azonban amellet érvel, hogy

„...a kortárs, feltörekvő technológiák exponenciális fejlődését figyelembe véve könnyen lehet, hogy az ausztrál nukleáris tengeralattjárók elavulttá válnak még azelőtt, hogy hadrendbe állnának. Ezeket felválthatják olyan fegyverrendszerek, amelyek eltérő hadviselési területeken működnek – például kibertérben és az űrben –, és amelyek felülmúlhatják, vagy akár teljesen szükségtelenné tehetik a tengeralattjárók által kínált előnyöket.”²⁷

A képességfejlesztési tervekről kormányzati oldalról konkrétumok még nem hangzottak el, azonban a zárt ajtók mögött lehetséges együttműködési területekről már aktív tárgyalás folyik.²⁸ Judith Collins, Új-Zéland védelmi minisztere hangsúlyozza, hogy „kormányára arra törekszik, hogy a lehető legnagyobb interoperabilitást érje el Ausztráliával”.²⁹ Összességében az AUKUS második pillére lehetőséget biztosíthat Új-Zéland számára, hogy korszerű kibervédelmi és mesterségesintelligencia-alapú technológiákat építsen be védelmi rendszerébe. Emellett kiemelten fontos a tengeri biztonság és a felderítési képességek fejlesztése, valamint az információmegosztás és az együttműködés erősítése szövetségeseivel. A hírszerzési és védelmi kapcsolatok elmélyítése az Egyesült Államokkal, az Egyesült Királysággal és Ausztráliával hozzájárulhat Új-Zéland védelmi képességeinek modernizálásához, miközben továbbra is összhangban marad az ország hagyományos stratégiai és politikai alapelveivel.

Nukleáris politika

Az AUKUS-ról szóló diskurzusnak szintén fontos és kritikai eleme a nukleáris politika, valamint a nukleáris fegyverzet-ellenőrzési rezsim sértetlensége. A Rarotonga-szerződés szellemével ellentétes lehet a nukleáris meghajtású tengeralattjárók alkalmazása, még ha azok nem is hordoznak nukleáris fegyvereket. A Rarotonga-szerződés hivatalos nevén a Dél-csendes-óceáni Nukleáris Fegyvermentes Övezet Szerződése (South Pacific Nuclear Free Zone Treaty), egy 1985-ben aláírt nemzetközi megállapodás, amely célja a Csendes-óceán déli részének nukleárisfegyver-mentessé tétele.³⁰ A szerződés tiltja a nukleáris fegyverek használatát, birtoklását, tárolását és – ami különösen fontos – állomásoztatását a térségben.³¹ A nyilvánosságra hozott dokumentumok szerint az új-zélandi kormány 2023 márciusában hangsúlyozta, hogy az AUKUS második pilléréhez való csatlakozás nem veszélyezteti az ország nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozására irányuló elkötelezettségét. Ennek nyomatékossítása érdekében 2023 novemberében tovább erősítették a nukleárisfegyver-mentességre vonatkozó hivatalos álláspontot, különös tekintettel Új-Zéland hosszú távú együttműködésére az AUKUS

²⁷ DOWNES 2024.

²⁸ AUKUS Pillar II update and Next Steps 2025.

²⁹ FISH 2025.

³⁰ A szerződéshez Ausztrália, a Cook-szigetek, a Fidzsi-szigetek, Kiribati, Nauru, Új-Zéland, Niue, Pápua Új-Guinea, Szamoa, a Salamon-szigetek, Tonga, Tuvalu, Vanuatu csatlakoztak.

³¹ Treaty of Rarotonga [é. n.].

tagállamaival. Ez a lépés azt is szolgálta, hogy biztosítsa a nemzetközi jog tiszteletben tartását és eloszlassa azokat az aggályokat, amelyek szerint az AUKUS aláásná a térség nukleárismentességét.

Kína reakciója

Kína ellenzi az AUKUS-partnerséget, mivel azt a hidegháborús mentalitás megnyilvánulásának tartja, amely növeli a konfrontáció és a konfliktusok kockázatát a régióban. Kína jelenleg hat nukleáris meghajtású tengeralattjárót tart hadrendben, amelyek a Hainan-szigeten állomásoznak.³² Wang Xiaolong, Kína új-zélandi nagykövete 2024 novemberében figyelmeztetett, hogy Új-Zéland csatlakozása „elkerülhetetlenül” negatív következményekkel járna a két ország kapcsolatára nézve. Hangsúlyozta, hogy Kína reméli, Új-Zéland figyelembe veszi saját hosszú távú érdekeit, a regionális biztonságra gyakorolt lehetséges hatásokat, valamint a Kína és Új-Zéland közötti kapcsolatokra gyakorolt befolyást a döntés meghozatalakor.³³ Az APEC perui csúcstalálkozójának margóján tartott találkozón Xi Jinping kínai elnök személyesen fejezte ki aggodalmát Christopher Luxon új-zélandi miniszterelnöknek. Luxon elmondása szerint Xi Jinping úgy véli, hogy az AUKUS feszültséget kelt a régióban, míg Új-Zéland álláspontja szerint a partnerség hozzájárul a regionális stabilitáshoz.³⁴ Nicholas Ross Smith és Lauren Bland a *The AUKUS Debate in New Zealand Misses the Big Picture* című tanulmányukban rámutatnak arra, hogy

„...az AUKUS-ról szóló vita figyelmen kívül hagyja a nagyobb összképet, mivel túlzottan Kína felemelkedésére összpontosít, miközben Új-Zéland és a Csendes-óceán térsége számára az igazi egzisztenciális fenyegetést nem Kína, hanem a klímaváltozás jelenti. [...] Új-Zéland az utóbbi években végzett csendes-óceáni szerepvállalása és a maori külpolitikával való kísérletezése révén a Kék Csendes-óceán narratíva (Blue Pacific) bajnokává vált. Az AUKUS-szal való kacérkodás közepette a Kék Csendes-óceán koncepciója nagyrészt háttérbe szorult a vitákban.”

Ebben a tanulmányban a szerzők arra ösztönzik a döntéshozókat, hogy az AUKUS-szal kapcsolatos döntések során vegyék figyelembe Új-Zéland egyedi csendes-óceáni perspektíváját és független külpolitikáját. A nyilvánosságra hozott kormányzati dokumentumok nem kifejezetten foglalkoznak Kínával, azonban Új-Zéland nemzetközi kapcsolataiban a Kínával való kapcsolat elengedhetetlen elem az AUKUS-hoz való csatlakozás diskurzusában.

³² HERSCOVITCH 2024.

³³ China Warns NZ Against Joining AUKUS Amid Security Concerns 2024.

³⁴ MOIR 2024.

Konklúzió

Új-Zéland AUKUS második pilléréhez való esetleges csatlakozása összetett, interdiszciplináris kérdés, amely messze túlmutat a hagyományos biztonság- és védelempolitikai kereteken. A döntés nemcsak az ország stratégiai orientációját, hanem külpolitikai identitását, technológiai jövőképét és belpolitikai stabilitását is alakítja. Mivel az AUKUS kérdése 2025-re az új-zélandi közélet egyik legmegosztóbb és legvitatottabb témájává vált, világosan látható, hogy a biztonsági szempontok mellett egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a társadalmi, gazdasági és diplomáciai megfontolások is. Az elemzés rámutatott arra, hogy az AUKUS második pillérének célkitűzései összhangban vannak Új-Zéland kormányzati narratíváival, érdekeivel, és hozzájárulhatnak nemzetbiztonsági, védelmi és külpolitikai céljainak támogatásához. Az Air University értelmezésében az AUKUS az indiai-csendes-óceáni térség egyik kulcsfontosságú elrettentő mechanizmusa, amely hozzájárulhat az Új-Zéland biztonságát szavatoló nemzetközi rend fenntartásához. Ugyanakkor sem a csatlakozás, sem az attól való távolmaradás nem mentes a kockázatoktól. A külpolitikai döntéshozatal természetéből fakadóan a kockázatok kiegyensúlyozását követeli meg – különösen egy olyan környezetben, ahol az autonóm fegyverrendszerek, a kvantumtechnológia és a mesterséges intelligencia átalakítják a hadviselés és a katonai képességefejlesztés irányát. Az AUKUS-tagság lehetősége Új-Zéland számára új regionális együttműködési keretet nyithat, sőt újraértelmezheti az évtizedek óta inaktív ANZUS- (Ausztrália, Új-Zéland, Egyesült Államok) szövetség szerepét, az ANZAC (Ausztrália – Új-Zéland Szárazföldi Hadtest) további megerősítésén keresztül. Ugyanakkor e döntés hátterében egyre erősebb az a kérdés, hogy fenntartható-e az egyensúly a Kínával gazdaságilag erős kötelék és az Egyesült Államokkal való szorosabb biztonság- és védelempolitikai partnerség révén?

Felhasznált irodalom

- AUKUS: Managing New Zealand's Strategic Interests* (2024). New Zealand Ministry of Defence. Online: <https://bit.ly/4ddWH2q>
- AUKUS: Proactive Release (2024). Online: <https://www.mfat.govt.nz/assets/OIA/OIA-2024/AUKUS-proactive-information-release-2-August-2024.pdf>
- AUKUS Pillar II update and Next Steps* (2025). New Zealand Ministry of Defence. Online: <https://www.defence.govt.nz/assets/publications/AUKUS-Pillar-II-Update-and-Next-Steps.pdf>
- China Warns NZ Against Joining AUKUS Amid Security Concerns – report (2024). *Reuters*, 2024. november 26. Online: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/china-warns-nz-against-joining-aukus-amid-security-concerns-report-2024-11-26/>
- CLARK, Helen – BRASH, Don (2024): AUKUS – NZ Must Not Abandon Our Independent Foreign Policy. *The New Zealand Herald*, 2024. február 12. Online: <https://www.nzherald.co.nz/nz/helen-clark-and-don-brash-aukus-nz-must-not-abandon-our-independent-foreign-policy/LLYEOE4WH5AY5DTV3D323OXRUU/>

- Defence Policy Review* (2023). New Zealand Ministry of Defence. Online: <https://www.defence.govt.nz/our-work/plan-and-assess/defence-policy-review/>
- DE JONG, Marco (2024): What You Should Know About New Zealand's Potential Involvement In AUKUS Pillar Two. *Security in Context*. Online: <https://www.securityincontext.org/posts/what-you-should-know-about-new-zealands-potential-involvement-in-aukus-pillar-two>
- DOWNES, Cathy (2024): Advantages, Opportunities and Benefits of AUKUS Pillar 2 for New Zealand. *Australian Journal of International Affairs*, 78(5), 639–643. Online: <https://doi.org/10.1080/10357718.2024.2406282>
- FISH, Tim (2025): New Zealand in AUKUS 'No Guarantee,' but Discussions Active: Defense Minister. *The Breaking Defense*, 2024. március 18. Online: <https://breakingdefense.com/2024/03/new-zealand-in-aukus-no-guarantee-but-discussions-active-defence-minister/>
- Guardian Australia (@guardianaustralia) (2021): 'They Couldn't Come Into Our Internal Waters': Ardern Responds to Aukus Submarine Deal. *Youtube*, 2021. szeptember 16. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=0o7aD6knz2k>
- HERSCOVITCH, Benjamin (2024): China Says AUKUS is 'Driven by Cold War Thinking'. Here Are 3 Reasons it is so Threatened by the Pact. *The Conversation*, 2024. szeptember 17. Online: <https://theconversation.com/china-says-aukus-is-driven-by-cold-war-thinking-here-are-3-reasons-it-is-so-threatened-by-the-pact-236065>
- KHOO, Nicholas (2024a): Critics of NZ Joining AUKUS Need to Answer a Crucial Question: What Exactly Is an Independent Foreign Policy? *The Conversations*, 2024. március 28. Online: <https://theconversation.com/critics-of-nz-joining-aukus-need-to-answer-a-crucial-question-what-exactly-is-an-independent-foreign-policy-226617>
- KHOO, Nicholas (2024b): Retooling New Zealand's Independent Foreign Policy for the AUKUS Era: Mission Impossible or Mission for a New Era? *Journal of Indo-Pacific Affairs*, 2024. november 20. Online: <https://www.airuniversity.af.edu/JIPA/Display/Article/3971803/retooling-new-zealands-independent-foreign-policy-for-the-aukus-era-mission-imp/>
- LEE-FRAMPTON, Nick (2023): New Zealand Unveils Defense Strategy Documents. Here's What They Say. *The Defense News*, 2023. augusztus 8. Online: <https://www.defensenews.com/global/asia-pacific/2023/08/08/new-zealand-unveils-defense-strategy-documents-heres-what-they-say/>
- MOIR, Jo (2024): Christopher Luxon Meets with China's Xi Jinping. *Radio New Zealand*, 2024. november 16. Online: <https://www.rnz.co.nz/news/political/533947/watch-christopher-luxon-meets-with-china-s-xi-jinping>
- Navigating a Shifting World* (2023). New Zealand MFAT. Online: <https://bit.ly/3GTvaqS>
- New Zealand, Australia's Defense Ally, Considers Role in AUKUS Partnership (2024). *Indo-Pacific Defence Forum*, 2024. augusztus 25. Online: <https://ipdefenseforum.com/2024/08/new-zealand-australias-defense-ally-considers-role-in-aukus-partnership/>
- New Zealand's Countering Terrorism and Violent Extremism Strategy* (2021). New Zealand Government. Online: <https://bit.ly/4mhpmYx>

- New Zealand's Security Threat Environment – An Assessment by the New Zealand Security Intelligence Service* (2023). New Zealand Security Intelligence Service. Online: <https://www.nzsis.govt.nz/assets/NZSIS-Documents/New-Zealands-Security-Threat-Environment-2023.pdf>
- REGAN, Helen (2025): A US Ally Is Reconsidering Aid to a Strategic Pacific Nation. Will China Move in? *CNN World*, 2025. február 10. Online: <https://edition.cnn.com/2025/02/09/asia/new-zealand-kiribati-us-china-pacific-intl-hnk/index.html>
- SMITH ROSS, Nicholas (2024): The End of New Zealand's "Asymmetrical Hedge"? Assessing New Zealand's Indo-Pacific Outlook Post-Arden. *Journal of Indo-Pacific Affairs*, 2024. november 20. Online: <https://www.airuniversity.af.edu/JIPA/Display/Article/3971827/the-end-of-new-zealands-asymmetrical-hedge-assessing-new-zealands-indo-pacific/>
- SZAKÁCS Mirjam (2020): Az ANZUS mint kollektív védelmi szervezet. *Hadtudomány*, 30(2), 55–64. Online: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2020.30.2.55>
- Treaty of Rarotonga* [é. n.]. United Nations. Online: <https://www.un.org/nwzf/fr/content/treaty-rarotonga>